

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Σύγχρονος χορός: Ιστορία, εκπαίδευση, σύνθεση και χορογραφία

Ενότητα 1: Σώμα και σωματικότητα.

Γαλάνη Μαρία (Μάρω) PhD

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Σκοπός της ενότητας

Εννοιολόγηση της σωματικότητας/του σώματος σαν ολότητα, για τη διαμόρφωση εκπαιδευτικής παρέμβασης μέσω του σύγχρονου χορού.

Έννοιες κλειδιά

- Εννοιολογικοί χάρτες
- Σώμα – σωματικότητα
- Βιωματική, συμμετοχική, ανακαλυπτική μάθηση
- Αλληλεπίδραση, ανατροφοδότηση, αναστοχασμός, αποδόμηση
- Εποικοδομισμός

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγή στους εννοιολογικούς χάρτες, ως μεθοδολογία καταγραφής των νοητικών αναπαραστάσεων με σκοπό τη διαμόρφωση διδακτικής παρέμβασης.
- Φύση του σώματος
- Σωματικότητα

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν ολοκληρωθεί η ενότητα ο φοιτητής /τρια να είναι σε θέση:

- Αφού έχει δομήσει τον προσωπικό του εννοιολογικό χάρτη να εμβαθύνει στα στοιχεία που καθορίζουν την έννοια – σώμα, εντοπίζοντας ποια είναι για αυτόν η κεντρική ιδέα για το σώμα και με ποιόν τρόπο συνδέονται οι άλλες έννοιες με αυτή (και μεταξύ τους).
- Να αναδομήσει την προσωπική του αντίληψη για την έννοια με έναν από τους βασικούς ορισμούς για το σώμα-σωματικότητα που αναφέρουν οι διαφορετικές αντιλήψεις ανά εποχή, οι διαφορετικές επιστήμες και ειδικοί.

Η φύση του σώματος

«Ο άνθρωπος», κατά τον Σακελλαρίου (1985) «είναι ένας οργανισμός, μια δομή ανατομικο - λειτουργική που αποτελείται από το σκελετό, τους μυς και από ένα σύνολο οργάνων της συντήρησης και της προσαρμογής - το σώμα, αποτελείται, επίσης, από ένα σύνολο ψυχικών λειτουργιών, που εξωτερικεύονται στο περιβάλλον με τη συμπεριφορά μέσω των οργάνων του σώματος».

Κ. Σακελλαρίου (1985) "Παιδαγωγική της φυσικής αγωγής και του αθλητισμού"

Καρανάσης

Σωματικότητα

Ο όρος «somatics» αποδίδεται στον Thomas Hanna (1980) και αφορά στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτό το σώμα με εσωτερικό, φυσικό τρόπο, από το ίδιο το Πρόσωπο.

Ετυμολογικά προέρχεται από την ελληνική λέξη *σώμα*, το οποίο κατά την ύστερη αρχαιότητα σημαίνει επίσης το σύνολο ενός πράγματος, τον κορμό του.

Thomas Hanna (1980) *The Body of Life*

Σωματικότητα και πρακτικές κίνησης ανατολικών πολιτισμών

Παρότι ο όρος «somatics» χρησιμοποιείται το 1980, η σωματικότητα ως περιεχόμενο, ο τρόπος δηλαδή με τον οποίο το σώμα γίνεται αντιληπτό από το πρόσωπο εκ των έσω, είναι πολύ παλιά, διακατέχει καθολικά τις αντιλήψεις των πρακτικών της κίνησης στην Ασία οι οποίες εκπορεύονται από συστήματα κίνησης αρχαίων θρησκειών και πολιτισμών (yoga: Ινδικό σύστημα άσκησης, chi gong και tai chi: παραδοσιακές κινέζικες σωματικές πρακτικές, aikido: ιαπωνική πολεμική τέχνη). Όλες εναρμονίζουν το σώμα, την αναπνοή, και το μυαλό.

Αντώνυμη της Ασιατικής αντίληψης είναι η κυρίαρχη δυτική αντίληψη για το σώμα

Από τη μεσαιωνική σύνδεση σώματος και γένεση της αμαρτίας διαμέσου των τεχνικών χορού της δύσης (μπαλέτο, μοντέρνο κλπ) που η κατανόηση της σωματικής έκφρασης συντελείται από εξωτερική παρατήρηση της κίνησης, την οποία επιβεβαιώνει ένα ακροατήριο ως την ανάπτυξη των σύγχρονων τεχνολογιών που στοχεύουν στον κατακερματισμό του σώματος στα επιμέρους που επιδέχονται παρέμβαση, η δυτική σωματική κουλτούρα συμβάλει στην αποσταθεροποίηση της εννοιολόγησης του σώματος σαν ολότητα (Μακρυγιώτη, 2004).

Μακρυγιώτη Δ., (2004) *Τα όρια του σώματος*, Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Agamben, Bakhtin, C. Baudelaire, Butler, Douglas, Foucault, Goffman, Mauss, κ.ά μετάφραση: Κώστας Αθανασίου, Κική Καψαμπέλη, Μαριάννα Κονδύλη, Θόδωρος Παρασκευόπουλος, εκδ. Νήσος

Η ενωτική άποψη για τη φύση του σώματος

Υπάρχουν δυτικές φιλοσοφικές απαντήσεις στο πρόβλημα της φύσης του σώματος, οι οποίες αναφέρονται στην ενωτική λύση που πιστεύει ότι η ψυχή και το σώμα είναι δύο πράγματα πραγματικά ενωμένα (αυτή η ένωση συμβολίζεται με το μυστήριο της ενσάρκωσης του Θεού). Το σώμα κατ' αυτές εκφράζει ολόκληρο τον άνθρωπο, την υλική του υπόσταση (βιολογία, βάρος, ύψος) τη διανοητική (νοητικές αναπαραστάσεις, συνδέσεις και συνθέσεις) και ψυχική του μορφή (συγκίνηση, συναισθηματική δραστηριότητα).

Η ανθρώπινη εκμάθηση χρειάζεται το σώμα
και σε διαδοχή με αυτό την κίνηση.

Βασικό όργανο όλων των ανθρώπινων
ενεργειών είναι το σώμα. Δίχως αυτό δεν
μπορούμε να κατανοήσουμε, να
προκαλέσουμε, να κινήσουμε, να
ενεργήσουμε.

Σύγκλιση της σωματικότητας και των θεωριών μάθησης (που ενοποιούν στην ολότητά του τον άνθρωπο)

Η βιωματική μάθηση και άλλες συμμετοχικές και ανακαλυπτικές μέθοδοι διδασκαλίας υποστηρίζουν ότι το σώμα και το πνεύμα, αδιαίρετα αντλούν τη γνώση από το περιβάλλον, μέσω μιας διαδικασίας αλληλεπίδρασης, ανατροφοδότησης, αναστοχασμού, μια διαδικασία αποδόμησης, οικοδόμησης και συνεχούς αλλαγής.

Εννοιολόγηση του σώματος ως ολότητα και ο εκπαιδευτικός Εποικοδομισμός (constructivism)

- Εποικοδομισμός είναι θεωρία της γνώσης η οποία υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος οικοδομεί τη γνώση και το νόημα στη βάση αλληλεπίδρασης ανάμεσα στις εμπειρίες, τις ιδέες και τις αντιλήψεις του.
- Στηρίζεται και υποστηρίζει βιωματικές και συνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας στην εκπαίδευση (Dewey, Bruner, Gagne, Ausebel, Otto, Decroly , Key, Montessori κ.ά.)
- Η ικανότητα για τη συγκρότηση μιας γνώσης βελτιώνεται όταν η γνώση αποκτάται με την αυτενέργεια και τρόπο βιωματικό γιατί η φύση του ανθρώπου είναι «διερευνητική».
- Αυτός ο τρόπος μάθησης προϋποθέτει τη συνεργασία και η απόκτησή της συντελείται μέσω όλων των αισθήσεων αξιοποιώντας τη σωματική-κιναισθητική (bodily-kinesthetic) νοημοσύνη, που είναι η ικανότητα του σώματος και της κίνησης για παραγωγή και επεξεργασία νοητικών σχημάτων, έκφραση συναισθημάτων και μάθηση μέσω σώματος και κίνησης.

Εννοιολογική χαρτογράφηση

Η τεχνική της εννοιολογικής χαρτογράφησης αναπτύχθηκε από τον καθηγητή Joseph D. Novak, στο πανεπιστήμιο του Cornell το 1972 κατά τη διάρκεια ενός ερευνητικού προγράμματος σε μαθητές με στόχο τη μελέτη των γνωστικών αλλαγών που αφορούν στις φυσικές επιστήμες.

Ο Novak (1991), κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «η μάθηση με νόημα περιλαμβάνει την αφομοίωση των νέων εννοιών και την ενσωμάτωσή τους στις υπάρχουσες γνωστικές δομές».

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ - ΟΡΙΣΜΟΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η εννοιολογική χαρτογράφηση, βασίζεται στις γνωστικές θεωρίες και κυρίως στον εποικοδομισμό (constructivism) και στις κοινωνικοπολιτισμικές θεωρήσεις του Vygotsky και των μαθητών του, κυρίως στη θεωρία της δραστηριότητας (activity theory).

Η εννοιολογική χαρτογράφηση: οικοδόμηση νέας γνώσης

Αποτελεί ένα διαμεσολαβητικό, γνωστικό εργαλείο που ευνοεί την οικοδόμηση νέων γνώσεων, ενισχύει την αλληλεπίδραση και εμπλέκει τα άτομα σε νοητικές διεργασίες για ανάλυση και κριτική αντιμετώπιση του περιεχόμενου της διδασκαλίας, καθώς και στην οργάνωση και αναπαράσταση της γνώσης τους, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον (Jonassen, 2000).

Jonassen D. (2000), Revisiting Activity Theory as a Framework for Designing Student-Centered Learning Environments, In D. Jonassen & S. Land (Eds). Theoretical foundations of Learning Environments, LEA

Οι νοητικοί χάρτες παρέχουν πλήρη σειρά των λειτουργιών, που βρίσκονται σκόρπιες στον εγκεφαλικό φλοιό (λέξη, εικόνα, αριθμός, λογική, ρυθμός, χρώμα, χωρική συνειδητοποίηση) κατά τρόπο ενιαίο και ισχυρό. Δίνεται έτσι η ελευθερία στη σκέψη να περιπλανηθεί στις άπειρες εκτάσεις του εγκεφάλου και να εκμεταλλευτεί όλα τα πεδία της ανθρώπινης νοημοσύνης. Παράλληλα αυτό το διανοητικό ταξίδι είναι διαφορετικό σε κάθε παιδί ανάλογα με τα βιώματα, τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντά του, με αποτέλεσμα να μην μαθαίνουν όλα τα παιδιά με τον ίδιο τρόπο (Gardner, 1993).

Gardner, H., (1993), Multiple Intelligences: The Theory in Practice , Basic Books , ISBN-10:

046501822X

Μέθοδοι με τις οποίες συνδυάζεται

Ενισχύει την ενεργητική, ομαδοσυνεργατική μάθηση, καλλιεργεί τη δημιουργική σκέψη, υποστηρίζει πρακτικά τη μέθοδο επίλυσης προβλημάτων, αποσκοπεί στην ικανότητα μεταγνώσης, και συνδυάζεται με άλλες όπως είναι ο καταιγισμός ιδεών, η μελέτη πεδίου, τα παιχνίδια ρόλων κ.λπ. (Βασιλοπούλου, 2001).

Βασιλοπούλου, Μ. (2001). Ο χάρτης εννοιών ως εργαλείο μάθησης: Εφαρμογές στη διδακτική της Βιολογίας και στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αθήνα.

Ένας εννοιολογικός χάρτης

- Αποτελεί μια γραφική αναπαράσταση εννοιών, όπου κόμβοι αντιπροσωπεύουν τις έννοιες και συνδέσεις τις σχέσεις μεταξύ των εννοιών.
- Οι έννοιες συνήθως περικλείονται σε έναν κύκλο ή ένα τετράπλευρο.
- Οι συνδέσεις μεταξύ των εννοιών γίνονται με τόξα ή γραμμές και μπορεί να είναι μονόδρομες, αμφίδρομες ή μη κατευθυντικές. Οι συνδέσεις προσδιορίζονται (ονομάζονται). Πάνω στη γραμμή γράφουμε τη σχέση της μίας έννοιας με την άλλη.
- Δύο κόμβοι μαζί με το σύνδεσμο που τους συνδέει αποτελούν ένα στιγμιότυπο.

Με βάση τη μορφή υπάρχει εννοιολογικός χάρτης:

- Ιεραρχικός: Η κεντρική έννοια τοποθετείται στην κορυφή και σταδιακά προς τα κάτω κλιμακώνεται η νοητική δράση
- Αραχνοειδής: Η κεντρική έννοια τοποθετείται στο κέντρο και γύρω της απλώνονται οι υποέννοιες.
- Διαγράμματος ροής (flowchart): Οι έννοιες αναπαριστώνται σε κουτιά και τα βέλη δείχνουν τη ροή των δεδομένων

Ανάλογα με την πολυπλοκότητά του, το είδος και τον αριθμό των συνδέσεων ένας εννοιολογικός χάρτης μπορεί να είναι:

- απλός, δηλαδή, να συνδέει τις έννοιες σ' ένα πρώτο επίπεδο
- πιο ανεπτυγμένος ώστε να συνδέει οικογένειες εννοιών με άλλες έννοιες

Ένας εννοιολογικός χάρτης

Δεν θα πρέπει να θεωρείται ποτέ πλήρης, αφού συνεχώς οι έννοιες που περιέχει μπορούν να συσχετιστούν, τόσο κατακόρυφα με την προσθήκη πιο εξειδικευμένων ή επεξηγηματικών εννοιών, αλλά κυρίως οριζόντια, μέσα από διασυνδέσεις των υπό εξέταση εννοιών με άλλες έννοιες στο ίδιο επίπεδο.

Τέλος Ενότητας

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Γαλάνη Μαρία (Μάρω).
«Σύγχρονος χορός: Ιστορία, εκπαίδευση, σύνθεση και χορογραφία ».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PDE1465/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

